

NECİP FAZIL'IN HAYATINDA ÜÇ ŞEHİR: KAHRAMANMARAŞ, KAYSERİ, ERZURUM*

Abdullah ŞENGÜL**

Özet

Necip Fazıl Kısakürek İstanbul'da doğmuş, uzun yıllar bu şehirde yaşamış burada ölmüş, hatta İstanbul'u en iyi anlatan şairlerden biri olmuştur. Ama onun hayatında İstanbul'un dışında üç şehrin çok önemli olduğu görülür. Bunlardan Kahramanmaraş, ailesinin geldiği şehir olması itibarıyla, onun hayatında hep önemli olmuştur. Sık sık buna vurgu yapar. Kayseri, şaire göre öz ruhunun temsilcilerinin bulunduğu ve Büyük Doğu davasına herkesten fazla sahip çıkanların bulunduğu şehirdir. Erzurum ise, şairin hayatında belki de İstanbul'dan sonra en fazla tesir etmiş şehirdir. Defalarca geldiği bu şehri, özellikle insanî özellikleri açısından önemli bulur. Başta *Babîali* ve *O ve Ben* olmak üzere, birçok yazısında, hatta edebî eserlerinde, bu üç şehri değişik özellikleri ile ele alır. Bu çalışma ile Necip Fazıl'ın hayatında söz konusu şehirlerin hangi anlama geldiğini ele almaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl, Kahramanmaraş, Kayseri, Erzurum.

THREE CITIES IN NECİP FAZIL'S LIFE: KAHRAMANMARAŞ, KAYSERİ, ERZURUM

Abstract

Necip Fazıl was born in İstanbul, lived for many years in this city, died here, even he has been one of the best poets of describing İstanbul. But, except for İstanbul three cities were very important in his life. One of them is Kahramanmaraş. It has been very important because his family were from there. He often emphasizes this. According to poet Kayseri is the city where the representatives of self consciousness' spirit have been and the people who adopted Büyük Doğu action more than anyone else have lived. Maybe Erzurum is more affecting city than İstanbul in his life. He came Erzurum many times. Especially in terms of human qualities he thinks Erzurum is significant. These three cities are handled with different properties in his many texts, literary works and especially *Babîali* and *O ve Ben*. In this work we will discuss the meanings of these cities in Necip Fazıl's life.

Keywords: Necip Fazıl, Kahramanmaraş, Kayseri, Erzurum.

I. Giriş

Sanatçılar için mekân, üzerinde hayallerini şekillendirdiği, hatıralarını barındırdığı yerlerdir. Yaşananlar, üzerinden ne kadar zaman geçerse geçsin, mekân sayesinde sanatçının hafızasında yaşamaya devam eder. Normal insanlar için de durum farklı değildir. Hepimiz

* Bu yazı, 2013 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinin düzenlediği Necip Fazıl Kısakürek Sempozyumu'na bildiri olarak hazırlanmıştı. Ancak, sempozyum programında yer almasına rağmen, özel sebeplerden dolayı tebliğ edilemedi.

** Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, asengul@aku.edu.tr

çocukluk hatıralarımızı doğduğumuz ve büyüdüğümüz ev sayesinde muhafaza etmez miyiz? Bu yüzden, en uzun ömürlü mekânlar, insanların hatıralarında ve hayallerinde yaşattıklarıdır. Güzel sanatlarla uğraşanlar, hayallerini ancak bir mekâna bağılı olarak kurabilirler. Mekân, bu yüzden edebî anlatılarda önemli bir unsur durumundadır.

Mekânlar sadece anlatıcının ferdi tecrübesine bağılı olarak değil; bazen dış dünyada kazandığı anlamlarla birlikte edebî esere girer ve onun anlamını okuyucuda değişik çağrışımlar uyandıracak şekilde zenginleştirir. Doğduğumuz ev, okuduğumuz mektep, yaşadığımız şehir kendimizi ifade etmekte, hatıralarımızı yaşatmada başvuracağımız önemli kaynaktır. Mesela, Gaston Bachelard'a göre evin en önemli tarafı, hayalleri barındırmasıdır. "Ev düş kuranı korur. Sağlıklı düş kurmayı sağlar" (Bachelard, 1996, s. 34). Mekân, insanın düşünceleri, anıları ve hayalleri için en büyük birleştirici güçlerden biridir. Bunlar içerisinde en geniş şekilde okuyucuyu alakadar eden, şüphesiz, ortak sosyal mekân oluşundan dolayı şehirlerdir. Çünkü şehirler, sadece yaşam merkezleri değil; aynı zamanda fiziki ve kültürel dokularıyla sanata ilham veren, sanatçıyı besleyen mekânlardır. Birçok sanatçı, şöhretlerini yaşadıkları mekânı anlatmakla elde etmiştir. Bizim edebiyatımızda da isimleri yaşadıkları veya anlattıkları şehirlerle özdeşleşmiş sanatçılar vardır. Mesela, edebiyatımızda İstanbul denince herkesin aklına Nedim, Sait Faik, Yahya Kemal, Orhan Veli gibi isimler gelir. Bu isimlerin İstanbul'la anılmalarını sağlayan, bu şehri anlatmadaki başarılarının yanında, İstanbul'a duydukları sevgi ve bağlılıktır.

Necip Fazıl Kısakürek de ismi İstanbul'la özdeşleşen sanatçılarımızdan biridir. Birçok eserinin konusu İstanbul'da geçer. Hayata, İstanbul'un sokaklarından, caddelerinden, fakir semtlerinden, zengin konaklarından, köşklerinden bakar. Bazen İstanbul'u bir mahkeme salonundan, sabahı bekleyen bir hastanın odasından, eski bir otelin veya pansiyonun tavan arasından görmeye çalışır. Yalnız fiziki güzellikleriyle değil, insanî ve ruhanî özellikleriyle de duyduğu bu şehri şiirleriyle birlikte, nesirlerinde de ilmik ilmik işler.

Ancak, bu güzel ve özel şehrin dışında, Necip Fazıl'ın hayatında çok önemli yer tutan başka şehirler de vardır. Birçok yazısında bu şehirlere çeşitli hislerle bağılı olduğunu anlatır. Bunlar içerisinde üç şehir çok önemlidir. Bunlar; Kahramanmaraş, Kayseri ve Erzurum'dur. Biz, bu çalışmanın sınırları içinde, Necip Fazıl'ın yazılarından hareketle, söz konusu şehirlere bakışını ele alacağız.

II. Kahramanmaraş

Necip Fazıl'ın *O ve Ben*'de anlattığına göre, Salim Paşa Halep Valisi iken, kendisine bağlı mutasarrıflık olan Maraş'a gelir, Kısaküreklerin konağına iner ve o zaman toy bir delikanlı olan dedesi Hilmi Efendi'nin zekâsına hayran olur. Tahsil ve terbiyesiyle ilgilenmek üzere yanına aldığı bu delikanlıyı kızıyla evlendirir.¹ Aşırı hemşericilik gayreti güden Hilmi Efendi'nin, konağının kapısını sonuna kadar Maraşlılara açtığını belirten Necip Fazıl, bu yüzden İstanbul'da doğan babasının ve kendisinin, Maraşlı ziyaretçi ve ricacılardan dolayı, bu ata yurdunu tanıma fırsatı bulduğunu; zira, Büyükbabasının kendisini sürekli köküyle alakadar olmaya teşvik ettiğini anlatır: “*Ne büyük babamın rütbesi, ne bir şey.. Maraş ve Kısakürek oğulları... alâka bunlara...*” (1978, s. 18). Necip Fazıl, hatıralarında ailenin şeceresiyle ve sülalesinin ismiyle ilgili bilgiler verdikten sonra, “*şaf Anadolulu bir sülaleden geldiklerini*” söyler (1978, s. 18). O, üzerine fikir tohumları saçtığı bu toprakların öz çocuğudur.

Kahramanmaraş'a her geldiğinde, bu ata yurdunu, “*gür sakalından, kalın kaşlarına ve fesine kadar*” büyük babasına benzeten Necip Fazıl, “Maraş” isimli yazısında, konferans vermek üzere geldiği bu şehirde farklı duygular içinde olduğunu söyler. Çünkü, “*Maraş tohumundan yetişme fikir adamını göstermek üzere öz memleketine gelmenin*” (2010c, s. 158) hem mesuliyetini, hem gururunu bir arada yaşamaktadır.

Bunların yanında, *Tohum* isimli tiyatrosunun mekânı da Kahramanmaraş'tır. Piyesinin konusu, işgal yıllarında Maraş'ta geçer. *Tohum*, mazlum bir milletin emperyalizme başkaldırısıdır. Bu ruhun dirildiği topraklardan biri, Necip Fazıl'a göre bu ata yurdudur (2010e, s. 17-106). Gerek düz yazılarında, gerekse kurguladığı eserinde bu şehri, bir tarafıyla maddî bir mekân; diğer tarafıyla sanatçının ruhunu kuşatan bir hasret ve haysiyet yurdu olarak ele alır.

Nitekim yıllar sonra, bu hasret ve haysiyet yurdu ile alakasını, “Mıntakacılık” isimli yazısında dile getirir. Fransızların “rejyonelizm” dediği ve kendisinin “mıntakacılık” olarak isimlendirdiği, aşırılığa kaçmayan bir köke bağlılık, ifrata kaçmayan, “nefs-i emmâre” seviyesinde kalmayan ve her anlamda toprağa bağlılık olarak izah ettiği bu duygudan hareketle şöyle özetler: “*Ben İstanbul'da doğdum; babam da İstanbul'da doğdu. Fakat ben aile kaynağı olarak Maraşlıyım. Maraşta Kısakürekoğulları ağacının bir dalıyım; ve açık söyleyeyim, bu*

¹ Son dönemde yapılan çalışmalar, şairin “toy bir delikanlı” dediği Mehmet Hilmi Efendi'nin, yirmi yedi yaşında İstanbul'a gittiğini ve en az on yıllık bir memuriyet tecrübesinin olduğunu gösteriyor. Burada verilen bilgilerin bir zihin yanılması olduğu, Mehmet Hilmi Efendi'nin memuriyet hayatı üzerine yapılan çalışmalardan anlaşılmaktadır. Daha geniş bilgi için bk. (Birinci, 2013: 10-11).

bakımdan hatırı sayılır bir gurur sahibiyim. Dolayısıyla de, yukarıda belirttiğim çerçevede içinde kalmak şartıyla muntakacıyım” (2010b, s. 152-153).

Necip Fazıl'ı yakından tanıyanlar ondaki asalet merakından bahsederler. Maraş'ın köklü ailelerinden “Kısakürek”e mensup olmakla övünen ve Avrupa ölçülerine göre bir prens olduğunu düşünen (Rado, 1983, s. 250) şair, bu şehre her geldiğinde benzer heyecanlar içindedir. Bu yüzden İstanbul'da doğup büyümesine rağmen bu ata yurdu, ona çok sevdiği dedesi Hilmi Efendi'yi hatırlatır. Bu yüzden ömrü boyunca bu şehirle duygusal bağlarını hiç kesmez.

III. Kayseri

Necip Fazıl'ın hayatında önemli izler bırakmış şehirlerden biri de Kayseri'dir. Erciyes'in gölgesinde kurulan bu şehirle ilişkisi, maddî olmaktan çok ruh ve fikir bağlarıyla oluşmuştur. Necip Fazıl, fikir çilesine Kayseri'den talip olan bu gönüllü erleri “öz ruhumun temsilcileri” diye anar (2010c, s. 194). Özellikle, Anadolu'yu adeta kuşatan konferanslarına her yerde büyük ilgi gösterilmekte, bu da şairin “Bâb-ı âdi esnafı” dediği Bâbîâli'de büyük rahatsızlıklara sebep olmaktadır. Başta Necip Fazıl olmak üzere, Büyük Doğu davasına büyük saldırılar başlar. Bütün bunlar, Necip Fazıl'da zaman içerisinde Büyük Doğu davasını üstlenen bir gençliğin doğacağına dair beklentileri kuvvetlendirir. Nitekim, başta Kayseri olmak üzere, Anadolu'nun birçok yerinde, gençler, bu davayı sahiplenmeye başlar.

Necip Fazıl, Bâbîâli'de anlattığına göre, sonraki yıllarda; “*Anadolu ruh topografyasının, Büyük Doğu dâvasını tutmakta Himalaya dağı, Kayseri.. Bu dağ etrafında, Erzurum, Van, Elazığ, Konya ve bazı Ege bölgesi kasabaları varsa da, tepe noktası (Everest), Kayseri'de kalıyor*” diyecektir (1990, s. 381). Hatta, 1950 yılının kış aylarında Kayseri'de “Büyük Doğu Cemiyeti” açılır. Bu açılışa katılan Necip Fazıl, İstanbul'a gelir-gelmez tutuklanır. 1965'de bu sefer Büyük Doğu Fikir Kulübü'nün daha genel merkezi teşekkül etmeden, bir numaralı şubesi yine Kayseri'de açılacaktır.

Necip Fazıl, Kayseri'nin bu ruh duyarlılığını 1965 yılının Nisan ayında bir Kayseri konferansı dönüşü “Ve Kayseri...” isimli yazısında şu şekilde dile getirir: “*Dokusundaki soyluluk her yerde aynı olmasına rağmen bazı noktaları yenik, sökkük, yanık ve soluk Anadolu kumaşının, pırıl pırıl olanca havı ve revnakı yerinde Kayseri'ye selâm olsun!... Anadolu'nun her noktasında bulduğumuz ve sonsuz bir madde gibi işletilmesini beklediğimiz, işletmesini kurmaya çalıştığımız ruh bütünlüğü Kayseri'de tastamamdır*” (2010d, s. 196).

Necip Fazıl, ruh bütünlüğü açısından tastamam dediği bu şehre, hep aynı duygularla gelir. Büyük Doğu'nun ideolojik ve felsefi temellerini oluşturmaya çalıştığı *İdeolocya Örgüsü – Büyük Doğuya Doğru-* isimli eserinin 1968'de, Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Derneği'nin bir numaralı yayını olarak İstanbul'da neşredilmesi de, bu şehrin gençlerinin Büyük Doğu davasını sahiplendiğinin bir başka göstergesidir (Kısakürek, 1968, s. 4). Divanesi olduğu davanın en sağlıklı anlayış, vecd ve akışını en gür çapta Kayseri'de buldum diyen Necip Fazıl, Bâbîâlî'de; “*Sultan fikir, hassa ordusunu Kayseriliden kursa yeridir*” diyecektir (Kısakürek, 1990, s. 381). Bu yüzden Kayseri onun her zaman saygıyla ve takdirle yâd ettiği şehir olur.

IV. Erzurum

Bu çerçevede değerlendireceğimiz üçüncü şehir, Erzurum'dur. Erzurum, Necip Fazıl'ın İstanbul'un dışında uzun süre konakladığı ilk şehirdir. Nesirleri incelendiğinde, İstanbul'un dışında en fazla ilgi gösterdiği şehrin Erzurum olduğu görülür. *O ve Ben*'de naklettiği hatıralarına göre, 1921-1922 kışını Erzurum'da geçirir. İlk defa ve annesiyle geldiği bu şehirde Erzurum Emniyet Müdürlüğüne atanan büyük dayısı Kerim Bey'in yanında 25 Nisan 1921-2 Haziran 1922 tarihleri arasında kalırlar. Necip Fazıl, kısa süre kaldığı bu şehirden iyi izlenimlerle ayrılır.

Sonraki yıllarda çeşitli vesilelerle Erzurum'a gelen Necip Fazıl, 23 Ekim 1939'dan 19 Nisan 1943'e kadar *Son Telgraf* gazetesinde neşrettiği yirmi bir yazısında da Erzurum ve Erzurumluyu anlatır. 1943'ün Ocak-Nisan ayları arasında yaklaşık dört ay Erzurum'da kalır. Bu yazılar daha çok, Erzurum'a yaptığı seyahatler ve burada geçirdiği günlerle ilgili gözlem ve tespitlerinden oluşmaktadır. Söz konusu yazılar, muhtevası itibarıyla değerlendirildiğinde, Necip Fazıl'ın Erzurum'u, insanî, tabîî, mimarî, ahlâkî, içtimaî, lisanî ve coğrafi özelliklerine varıncaya kadar, geniş bir çerçevede ele aldığı görülür.

Anadolu'nun en saffetli yerlerinden biri olarak değerlendirdiği Erzurum'un onda bıraktığı ilk izlenim, insanlarıyla ilgilidir. Durduramadığı atın dizginine yapışan bir ele karşı, gençliğinin ve tecrübesizliğinin bir neticesi olarak sarf ettiği sözlerine, bu elin sahibinin verdiği cevap, ömrü boyunca aklından çıkarmayacağı, saffet ve asaletin, bu en yüksek rakımlı şehirdeki temsilcilerine karşı, hiç değişmeyecek olan bir kanaatin ve muhabbetin oluşmasına vesile olur: “*Ufukları, feza cüsseli bir pehlivanın şişkin kol adalelerini andıran dağlarla sınırlı, geceleri aya merdiven dayamak ve yıldızları yemiş gibi koparmak hissini verici, hiçbir şek ve şüphe karartısı*

taşımaz, berrak, sonsuz berrak bir madde çerçevesi içinde, işte en basit bir Erzurum delikanlısının tüttürdüğü mânadaki saffet ve asalet!..” (1978, s. 49).

Bu şehir, tıpkı Kayseri gibi, “serseri kuşlar gibi gagalarından çorak topraklara serptiği” tohumların en gür mahsullerini verir. 1963’te bir konferans vesilesiyle geldiği Erzurum’da bunu “dehşet ve haşyetle” gördüğünü söyleyecektir (1978, s. 254).

Erzurum’a ikinci defa geldiği 1939’un Ekim ayında, bu şehri; “*Anadolu şarkının transit yolu ve şark Anadolu’sunun insan ve madde mevcudu!*” (2010a, s. 130) şeklinde isimlendirir.

Necip Fazıl’ın Erzurum’la ilgili en geniş kanaatlerini Ocak 1943-Nisan 1943 tarihleri arasında yazdığı yirmi gazete yazısından öğreniriz. Bu yazılarında dikkat çektiği konulardan biri, tabiatla insan arasındaki müthiş benzerlik ve uyumdur. Tıpkı, insanla, gündüz ve gece gibi... Gündüz ve geceler, ışıkların “vuzuh ve sarahatı”^{*} bakımından en büyük özelliğidir bu şehrin. Bu yüzden Erzurum’da renkler ve tonlar çok kesindir. Bunu, “Erzurum” isimli yazısında şu şekilde dile getirir: “*Göklerin ve ufukların mavisi ve kırmızısı tam mavi ve tam kırmızı... Siyah simsiyah, beyaz bembeyaz... Hiçbir müphem, bulanık, mütereddit ifade yok...*” (2010b, s. 150). İnsan da nettir, bu coğrafyada. Aynı yazıda bu sefer: “*Burada, ne gök, ne yer, ne insan, şek ve şüpheden, müphemlik ve bulanıklıktan iz taşıyor. Herşey billûr gibi... Buzdan bir billûr içinde her renk ve her şekil âzami derecede kat’i...*” (2010b, s. 150) der.

Erzurum’da tespit ettiği bir diğer husus, bu şehrin mimarisiyle ilgilidir. Necip Fazıl, Erzurum’da gerek Selçuklunun, gerek Osmanlı’nın bu şehrin tabii şartlarına göre geliştirdikleri bir mimariyle karşılaştığını söyler. Üstelik bu mimari, sadece coğrafi özellikleriyle değil, insanı ile de büyük bir uyum içindedir. Şaire göre, bu şehirdeki insanlar, “tarihî soyluluğu” bütün ihtişamıyla yaşamaktadır. Tarihî zaman içinde yaşananlar, bu şehirde insanla-tabiatı, insanla-sanatı yan yana ve iç içe yaşar hale getirmiştir. Bu düşüncelerini “Yine Erzurum” isimli yazısında açıklar: “*Erzurum’un tabiat çerçevesinde bütün renk ve çizgileriyle âzami derecede kat’iyet ifade etmesi hususiliğinden sonra insan eseri bakımından ana kıymeti, tarihi soyluluğu... Evet, belli ki Türk tarihinin en soylu kök başlarını gösteren bir şehirdesiniz. ...Erzurumlu, Şarkî Anadolu Türkünüün halis örneği halinde mert, samimî, açık, dürüst ve içlidir.*” (2010b, s. 151)

“İbrahim Hakkı” isimli yazısında, “*Erzurum’a ayak bastığım gün, sanki ufuklarda İbrahim Hakkı’nın manevî kokusundan bir şeyler duydum*” (2010b, s. 166) diyen Necip Fazıl,

* açıklık

Erzurum'u yerli münevverleri açısından da ele alır. Şair Nefî, İbrahim Hakkı gibi nice Türk büyüklerini yetiştiren Erzurum, bu insanlar sayesinde büyük ve ebedî şehir hüviyetine yükselmiştir. Bunlardan İbrahim Hakkı'nın şair üzerindeki tesiri çok fazladır. Necip Fazıl, söz konusu yazısında, Erzurum'dan parlayan bu düşünce yıldızının kendisine *Senfonya* şiirini ve *Bir Adam Yaratmak* isimli tiyatrosunu ilham ettiğini belirterek, bir zamanlar *Marifetname*'yi "bir güve gibi harf harf kemirdiğini" söyler. Necip Fazıl'a göre İbrahim Hakkı için; "*Bilhassa tefekkürî sistem ve şahsiyetli dünya görüşü bakımından müthiş bir eksiklik belirtici tarihimizde İbrahim Hakkı'nın tek başına bir Süleymaniye kubbesi olduğunu ölçüleştirmek istiyordum*" (2010b, s. 167) der. Özellikle, tasavvufî düşüncelerinin etkisi altında kaldığı İbrahim Hakkı, Necip Fazıl'a göre; "*Mütefekkir ve filozofun pek ilerisi, şair ve sanatkârın çok üstü, kurtarıcı ve kahramanın ta kendisi...*" (2010b, s. 167) dir.

Necip Fazıl'ın Erzurumlu münevverleri beğenmesinin temel sebebi, gayet rasyonalist oluşlarıdır. Bu takdire şayan bir durumdur. Tıpkı dünküler gibi, bugünkülerin de aynı çizgide olmasından memnun olan Necip Fazıl, "Avrupa'da Türk Talebesi" isimli yazısında, dün ile bugün arasında değişmeyen bu çizgiden duyduğu memnuniyeti anlatır. Erzurum'da tanıdığı, Avrupa'da mühendislik tahsili yapmış Erzurumlu genç, Şairde, Tanzimat'tan beri bir türlü başaramadığımız, Avrupa irfanına, Türk kalarak sahiplenme davasında, fevkalâde büyük umutların yeşermesine sebep olur (2010b, s. 180-182).

Erzurum'da lehçe zenginliğine de şahit olan Necip Fazıl, "Erzurum Lehçesi" ismini taşıyan yazısında, "ki" edatının bu şehirde, "en cömert ve en güzel nispetlerde" kullanıldığını, böylece lisanımızın güzelleştirici bir tarzının bu şehirde ortaya çıktığını söyler: "*(Ki) edatını Erzurumluların lisanında, her biri yepyeni bir ifade hususiyeti belirten daha bin bir şekilde duydum*" (2010b, s. 184).

Necip Fazıl, Erzurum'a, yukarıda kısaca değerlendirdiğimiz bu hususiyetlerinin dışında, bir şair dikkatiyle de bakar. Özellikle, tertemiz, masmavi bir gökyüzüne sahip olan bu şehrin, mehtaplı gecelerinde doyumsuz bir lezzet bulur. Şaire göre mehtapta Erzurum, misilsiz bir rasathanedir. Dünyada başka hiçbir şehirde göklerin bu kadar "açık ve vazıh" seyredilemeyeceği kanaatindedir. Necip Fazıl'a göre bu şehirde, göklerin bütün bu terkip ve manasına, müthiş bir yakınlık vardır. Bu düşüncelerini "Erzurum'da Mehtap" isimli yazısında şu şekilde dile getirir: "*Mehtapta Erzurum aydınlığı, anlatılabilecek cinsten değil... Gümüş tepsi, kar, mehtap, bu aydınlıktan; bu donuk ve merkezi meçhul, fakat bu namütenahi vazıh ve her şeyi billurlaştırıcı esrar ışığından haber veremez. ...Erzurum'da mehtap, insanı, gümüş bir*

tepsinin üstünde, tâ aya kadar yükselten, topraktan ayağını kesen ve ilâhî vuzuhun kapısı önünde bırakan bir hâdise...” (2010b, s. 197) dir.

“Palandöken Dağları” ismiyle kaleme aldığı yazısında, “O kadar yüksek bir dağ ki, at, bu dağın tepesine doğru tırmanırken palanı dökülüyor” (2010b, s. 219) diyerek, yörede anlatılan bir rivayeti nakleder. İlk şiir kitabı olan *Örümcek Ağı*’ndaki “Palandöken Dağları” isimli şiiri, Erzurum’u ziyaretinin ilk ürünüdür. Yine bu ilk ziyaretinde dinlediği hikâye ve menkıbeler, sonraki yıllarda kendisine “Şehit” isimli hikâyesini ilham edecektir. Görüldüğü gibi Erzurum, İstanbul ve Maraş’tan sonra, sanatçının ilham aldığı ve doğrudan anlattığı şehirlerden biridir.

Necip Fazıl, bu yüce dağın eteğine tutunmuş Erzurum’dan, her seferinde İstanbul’a büyük bir hasretle döner. “İstanbul’a Hasret” isimli yazısında bu şehri, “hayat merkezim” olarak isimlendirir (2010b, s. 215). Elbette o, “içinde tüten hava, renk, edâ ve iklimle, zaman-mekân sınırını aşmış sevgilinin kucaklarında” (1977, s. 115) ondan öğrendiği Türkçeyle yazmıştır eserlerini. Bu yüzden Necip Fazıl bir İstanbul şairidir.

V. Sonuç

Hayatını topyekûn Büyük Doğu davasına adayan Necip Fazıl, Büyük Doğu'nun kalbi olan Anadolu'yu karış karış gezer. “Millet Kürsüsü” olarak isimlendirdiği kürsülerde geleceğimize ait endişelerini dile getirir. Bu maksatla çeşitli gazetelerde yazılar yazar. Edebî eserlerinde Anadolu'yu ve Anadolu insanını her yönüyle ele almaya çalışır. Bütün bu gayretlerinin neticesinde, bazı şehirlerle duygusal köprüler kurar.

Maraş, Kayseri, Erzurum, İstanbul’un dışında, onun soluk aldığı şehirlerdir ve her birinin hatıralarında ve mücadele hayatında ayrı önemi vardır. Maraş, aile köklerinin olduğu şehirdir ve bu şehre karşı duygusal bağlarla bağlıdır. Kayseri, ömrünü verdiği davasına en gürc cevabı veren bir şehirdir ve bu şehre minnet bağlarıyla bağlıdır. Erzurum, bu iki şehrin dışında insanî, coğrafi, mimarî gibi birçok özelliği ile şairi cezp eder. İnsanla tabiat arasında yaptığı bu tespitler son derece anlamlıdır. Tıpkı İstanbul, Maraş gibi, bu şehir ve insanına kalbî yakınlık hisseder. Bu üç şehir, söz konusu köprünün şairin ruhuna haz verdiği yerlerdir. O, duyduğu hazzı, her vesileyle dile getirir.

Bugün, bu büyük ustayı, ülkenin her köşesi, rahmetle, minnetle yad ediyor. Şüphesiz, bu hatırlayış, Kahramanmaraş’ta, Kayseri’de ve Erzurum’da yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığımız sebeplerden dolayı daha bir anlam kazanmaktadır.

Kaynaklar

- Bachelard, G. (1996). *Mekânın Poetikası*, (Türkçesi: Aykut Derman), İstanbul: Kesit Yayınları.
- Birinci, A. (2013). “Necip Fâzıl Hakkında Yeni Tespitler ve Tashihler”, *Türk Edebiyatı*, 475, s.10-18.
- Kısakürek, N. F. (1968). *İdeolocya Örgüsü -Büyük Doğuya Doğru-*, İstanbul: Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Derneği Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (1977). *Çile*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (1978). *O ve Ben*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (1990). *Bâbîâli*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2010a). *Çerçeve 1*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2010b). *Çerçeve 2*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2010c). *Çerçeve 4*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2010d). *Çerçeve 5*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2010e). *Tohum*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Rado, Ş. (1983). “Ona ‘Prens’ Diye Hitap Ederdik”, *Mavera*, S. 80, 81-82, s. 250.